

נבואת הסיבילה

תרגום מיוונית: יהודה ליבס

"סיבילה" הוא כינוי עתיק לנביאה שניבאה בלשון שיר ליוונים ולרומאים הקדמונים את אשר צפן להם העתיד. במאות הסמוכות לראשית הספירה המקובלת היו חוזים יהודיים (או בעלי נטיות יהודיות), ששמו דבריהם בפי הסיבילה (או הסיבילות, שכן אלה התרבו במספרן ברבות הימים), ורבים מספריהם נשתמרו בידנו. סוג ספרותי זה הוא אחד השיאים של תהליך המיזוג בין היהדות לבין העולם הקלאסי. כמו כל השירה האפית היוונית כתובה גם שירת הסיבילה במשקל הקסאמטרי, ועליו ניסיתי לשמור גם בתרגום שלפנינו, כמו על הלשון הגבוהה ועל הרמזים המיתולוגיים.

בקטע דלהלן (הלקוח מראשית הספר השלישי של חזיונות הסיבילות לפי החלוקה המקובלת), מרפה הסיבילה מעט מתיאורי העתיד הפרטניים, ועוסקת בעניינים כלליים יותר: בכורח הנבואה הכפויה עליה מלמעלה, בשבח לאל, בתיאורו ובתיאור יצירתו ובתוכחה קשה כלפי בני האדם על מעשיהם הרעים בהווה ובעתיד. מקום אחד מצריך ביאור לקורא העברי: בשורות 25-26 דנה הסיבילה בשם "אדם", דבריה מיוסדים על הכתיב היווני של שם זה, שיש בו ארבע אותיות, שהן גם ראשי-תבות של השמות היווניים של ארבע רוחות השמים (דרש זה מצוי גם במקומות אחרים בספרות היוונית, והוא מזכיר את דברי חז"ל, סנהדרין לח ע"א, על עפרו של אדם הראשון שנצבר מכל העולם כולו. דומני שהדרוש היווני הוא שעומד ביסוד לשון מדרש הנעלם לבראשית, זוהר חדש, דף ב טור ד: 'דל"ת שהוא האדם שנרכב בד' רוחות').

רעיון שיכול להיראות כזר ומוזר מצוי בסוף הקטע. הסיבילה מוכיחה שם קשות את האלמנות שחוזרות ונישאות ומעדיפות את נחלת הגברים על "חבל החיים". אומנם רוב מקורות היהדות אינם פוסלים נישואי אלמנה. אדרבא, מן המפורסמות הוא שרבים מחכמי ישראל טרחו מאוד בהתרת עגונות, כלומר בהכרתן כאלמנות כדי שיוכלו לשוב ולהינשא. בספרות הרבנית הרגילה רק לכהן גדול אסורה אלמנה (ראה ויקרא כא, יד), ורק מי שנתאלמנה יותר מפעם אחת נחשבת "קטלנית" (ראה יבמות כו ע"א, ובפירוש רש"י). אך בספר הזוהר תימצא מקבילה לדברי הסיבילה. הזוהר (ח"ב דף קב-קג) מפנה אזהרה חמורה כלפי מי שחושב לשאת אלמנה, כי סכנה גדולה מרחפת מעל לראשו: בביאה ראשונה השאיר הבעל בגוף האשה חלק מרוחו, וזה עלול לתקוף ולהרוג כל בן זוג עתידי.

אֵל שְׁמַרְעִים בְּקוֹלוֹ מְמַרְמֵם, וְבָרוּךְ וּמְבָרֵךְ הוּא,
אֲנִי יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים, אֲמַתּוֹת שֶׁל עוֹלָם כְּבֹר נִבְאָתִי,
הֲרִף מִמֶּנִּי מְעַט, כִּי עַיִף כְּבֹר הַלֵּב שְׁבִי פְּנֵימָה.
רְגַע, אֲבַל מָה הִיא לְלִבִּי שֶׁכְּבֹר שׁוֹב מְנַתֵּר לוֹ,
שׁוֹט אֶת הַנְּפֹשׁ מִכָּה וְכוֹפֶה מִתּוֹכָהּ לְהַבִּיעַ

הָגָה, שְׁלִיחוֹת לְעוֹלָם. הִנֵּה-שׁוֹב אֶת הַכֹּל אֲדַבְרָה,
כֹּל שְׁאוֹתוֹ לְהַגִּיד לְאָדָם יִקְרְאֵנִי אֱלוֹהִי.

הוֹ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בְּתַבְנִיתָם דְּמוֹת אֱלוֹהֵי וְצִלָּם
לָמָּה בַּהֲבֵל תִּתְעוּ וּבְדַרְךָ יִשְׂרָאֵל לֹא תִלְכוּ,
בְּהַ תִּזְכְּרוּ, לֹא יְמוּשׁ מִלְּבַבְכֶם, בּוֹרֵא בֶן אֱלֹמֹת.
אֵל יֵשׁ אֶחָד, הוּא נִפְלֵא מֵאֱלֹהִים, לְשַׁכְּנוֹ אִנְהָ אֵיִתֵּר,
מִלֶּךְ יְחִיד, שְׁאִי־נִנּוּ נִרְאָה, אִף הַכֹּל הוּא רוֹאֶה לוֹ.
יַד חֲרֹשׁ-אֶבֶן אוֹתוֹ לֹא יִצְרָה, מִזְהָב לֹא הוֹפִיעַ
אוֹ מְשֻׁנָּהב כְּמוֹ פֶּסֶל אָדָם בְּמִלְאֶכֶת מַחְשָׁבָת.
אִף בְּעֵצָמוֹ הוּא הִצִּיג אֶת עֵצָמוֹ כְּנֹצְחֵי וְהוֹדִיעַ
כִּי הוּא הוֹנֵה וְגַם קִדְּם הִיָּה וְיִהְיֶה אֶחָרֵי כּוֹ,
כִּי מִיֵּהוּ בֶן הַתְּמוֹתָה שְׁיִחְזֶה אֱלֹהִים בְּעֵינָיו?
אוֹ מִי יוֹכֵל לְפַחֹת אֶת הַשֵּׁם לְבַדּוֹ רַק לְשִׁמְעֵי -
שֵׁם אוֹתוֹ אֵל שְׁמִימֵי וְגִדּוֹל, שְׁלִיטוֹ שֶׁל הַקּוֹסְמוֹס,
זֶה שְׁבָרָא בְּדַבּוֹר אֶת הַכֹּל - אֶת הַיָּם, הַשָּׁמַיִם,
שְׁמֵשׁ אֲשֶׁר לְעוֹלָם לֹא יִלְאָה, לְבָנָה מִתְעַגְּלָת,
גַּם כּוֹכָבִים נוֹצְצִים, אֶת גְּבֻרַת הַיָּם הָאֵם טִתִּים,
מַעֲיָנוֹת וְנִחְלִים, אֲשֶׁר-תִּמְיֵד לֹא תֵאבֵד יוֹם וְלַיְלָה.
כֹּן זֶה אוֹתוֹ אֱלֹהִים אֲשֶׁר צָר אֶת אָדָם אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ
שֵׁם בֶּן אֲרִבַּע אוֹתִיוֹת, הָאָדָם הָרֵאשׁוֹן שְׁעֵצֵב כְּאוֹ,
וְשִׁבְשָׁמוֹ מִמֶּלֶא הוּא דָרוֹם וְצָפוֹן, יָם וְקָדָם.
הוּא גַם חִזַּק אֶת תְּבֻנִית צוֹרְתָם שֶׁל מְמַלְכֵי-מֶלֶךְ,
כֹּן גַּם חִיוֹת הוּא יִצֵּר, גַּם כָּל-עוֹף מְעוֹפֵף וְגַם רִמָּשׁ.

אִיו אַתֶּם כָּלֵל עוֹבְדֵי-אֵל יִרְאֵי-שָׁמוֹ, רַק תוֹעִים בְּמוֹ הַבָּל.
לְנִחְשֵׁים תִּסְגְּדוּ, לְחַתּוֹל תִּזְבְּחוּ אֶת הַזָּבַח,

לְאֵלֵי לַיִם אֱלֹמִים, לְהִיכָלוֹת בְּנֵי-אָדָם בְּנוֹיֵי-אָבוֹ,
וּמִלְפָּנַי הַדִּלְתוֹת תִּשְׁבוּ לְפָסִילִים לֹא-אֱלוֹהִים.
לֹא תִנְצְרוּ אֶת הָאֵל הַקָּיִם, שֶׁעַל כָּל הוּא מִשְׁגִּיחַ,
וְתִתְעַנְּגוּ עַל רַעַת אֲבָנִים, וּמִשְׁפָּט לֹא תִזְכְּרוּ,
דֵּין שֶׁל גּוֹאֵל בְּו-אֱלֹמֹת, בּוֹרֵא שֶׁל שָׁמַיִם וְאָרֶץ.

אֹי לְכֶם גִּזַּע צָמָא-דָם נְכֹלוּ לִי וְחָכֶם לְהִרְעֵ
שֶׁל אֲנָשִׁים חֲטָאִים וְרָמָאִים חֲסָרֵי-אֵל דּוֹבְרֵי-כֶפֶל,
עִם שׁוֹדְדֵי יְצוּעִים וְעוֹבְדֵי אֱלִילִים, הוֹגֵי-נְכָל,
בְּחִזְיָהֶם גָּר הָרַע, זֶה הַזָּבוּב שֶׁעֲקָצוּ מִשְׁגָּע,
גִּזַּע גּוֹזְלִים אֶת עֲצָמָם, שְׁרוּחַם לֹא תִדַע מִהִי בִשְׁת.
אִישׁ מְכָל-עֲשִׂירֵיהֶם לֹא יִחְלַק מֵהוֹנוֹ לְרַעְהוּ,
אֵלָּא תִהְיֶה בּוֹ כְּלָפִי בְּנֵי אָנוּשׁ וְקַ רְשָׁעוֹת מְכַעְרֹת.
כָּל אֲמוּנִים לֹא יִשְׁמְרוּ, הִנֵּה לְשֵׁם רִוַח וְכִצַּע
עַל אַחֲרִים אֱלֹמֹנוֹת מְרִבּוֹת תַּעֲגִבְנָה בִּסְתֵר,
חֲבַל חַיִּים לֹא תִחַזְקֶנָּה, עֲתָה נִחְלָה לְהוּ גְבַר.